

v. 6802 (i així també en els vv. 1131, 4012 i 6799; però en el v. 1330 és 'fer tornar boig'); mentre que en sentits anàlegs als catalans el trobem en Arnaut Daniel (ed. Canello, xvii, 19), i és 'destruir, arnorrar' en Peire d'Alverne (xiii, 16, ed. Zenker, *RFgn.* xii, 881), on apareix en la variant *afolhar*, però és perquè aquest ms. té fonètica lldg. S., quasi catalana, amb LL > lh, com es veu per *astelha*, xiii, 52, *auselhò* II, 5; v, 13; i així mateix *aqueh*, *belb*, *espelbir*, *faelhar*, *folhor*, *gonelha*, *isnelh*.

D'altra banda fr. ant. *afoler*. I també allí, si bé coincideix amb el mot *affoler* 'enfollir, embogir', la llengua antiga li dona sentits anàlegs als catalans: 'infligir a algú una ferida, consistent en la mutilació d'un membre o que la té com a conseqüència', i *foulure* 'ferida greu', tots dos en el registre del jutjat de pau de Tournai (1273-80, publ. *RFgn.* xxv, 181.88, 438, p. 186). I encara algunes vegades conservà aquest valor fins al S. xvi: «ils tomoient de poincte --- et eüssent *affollé* la personne» en el *Quint Livre* atribuït a Rabelais (ed. G. Budé, p. 33). En castellà solament va usar-se en el S. xiii, i dialectalment fins més tard: *afollar* «herir, estropear, echar a perder» en Berceo, *Fuero Juzgo*, *Partidas*, *Alexandre* i diversos textos forals; així encara en el *Cuento de Otas*, lleonès del primer quart del S. xiv: «por el consejo de Sinagot, sso yo así *afollado* ---» 'afligit, maltractat' (ed. Amador, 424.44, 425.1); i *afollar* «impedir, estorbar, inutilitzar, anular» en les *Leyes de Moros y Çunna de Segovia*, Ss. xiv-xv (*Memorial Hist. Esp.* v, 427); avui ja no més persisteix, i en accs. secundàries, en parlars murcians i santanderins. En canvi és estrany al gallegoportuguès (fora d'algunes dades gallegues antigues més que modernes, i no ben segures). Des de França s'estengué al milanès i genovès antics. Més detalls sobre el castellà antic i algun altre punt es trobaran en el *DECH* (AFOLLAR). Ara bé, com que en francès i en llengua d'oc, així com en aquests altres llenguatges, el mot es confon fonèticament del tot amb *afoler/afolar* 'fer tornar boig', s'ha dubtat si es tracta d'un mot diferent d'aquest, o d'evolucions divergents en un mot idèntic per l'origen.

Però, a diferència d'aquest, *afollar* 'ferir', 'malmetre', s'aplica en particular a coses, animals i membres del cos humà, de manera que a penes es pot dubtar que estigui en relació amb el fr. *fouler un membre*, *fouler un vêtement*, de la identitat del qual amb *fouler* 'comprimir', 'trepitjar', i amb el cast. *hollar* 'petjar', 'trepitjar', ningú no gosarà dubtar. Això no obstant Tobler (*Zeits. f. Vgl. Sprf.* xxiii, 414-23), seguit per M.-L. (REW, 3422), van creure que el fr. ant. *afoler* 'ferir, danyar' és un derivat de *fol* 'boig'; alhora cregueren que en català era només de València, i manllevat del francès, amb error evident. Per això afirmaven que si vingués de *fouler*=cast. *hollar* no s'explicaria el prefix *a-* ni la vocal oberta que té a França el present *afole*, *afola*.

En realitat, però, aquell primer argument és un error palès, vist que els verbs derivats d'altres verbs per mitjà d'aquest prefix es compten per dotzenes (*agafar*,

abaixar, *acollir*, *aferir*, *aguaitar*, *assenyalar*, *arrapar*, etc.); el segon, a part de basar-se en una premissa que només en part és vera, no té força, com ja observa el FEW (III, 847b, 849a), puix que fins i tot el simple FULLARE, amb els seus derivats, ha pres vocal oberta per analogia, com s'esdevé amb tants altres verbs: així el cast. *buella* 'trepitja', el substantiu *buella*, l'it. *folia* 'empentes, multitud', tenen ò oberta.¹ En català *afolla* és fins avui la pronúncia francament dominant, amb excepcions justificables per l'analogia (sembla que fins JRoig ja ho feia així, vista la rima que he indicat, si bé això, en ell, no és ben segur. En francès antic el dicc. de Tobler-L. aplega 5 exs. de rima oberta (*Erec*, *Partonopeus*, *R. de Troie*, *Floire et Blankeflor*, *R. de la Rose*, més un de l'*Ysopet* en God.); ja hem vist el que passa en llengua d'oc antiga, i en cast. antic veiem *afuelle*, *afuellas* en les *Partidas* i en las *Ordinaciones* de Barbastre. Si en francès medieval tenim sovint *afole* però *fole*, la diferència es comprèn perquè el primer, gràcies al seu prefix *a-*, podia semblar un derivat de *fol*, i de fet coincidí amb *afole* 'enfolleix'. Cal, en conclusió, mantenir el lligam etimològic entre *follar* i el cast. *hollar*/fr. *fouler*.

Encara que en llatí clàssic no es troba altra cosa que el substantiu FULLO, -ONIS, per al bataner (> fr. *foulon* i *molin à foulon* 'batan'), s'imposa admetre que el llatí vulgar en tragué pertot un verb FULLARE, més o menys tardà, puix que d'ací han sortit el mot francès i castellà per a 'esclafar, trepitjar, petjar', i tota una sèrie de formes italianes antigues o dialectals i retoromàniques (veg. DCEC HOLLAR). De fet, el verb FULLARE està documentat en glosses llatines bastant antigues, amb el significat de 'batanar', en els *Heremumata Montepessulana*, transmesos per un ms. del S. ix (CGL II, 322.35, 36).

DERIV.: *Afollament* 'espallament, acte d'esguerrar' [1211]: «senes mort e senes *afollament* de mon cors», doc. de 1211 de la SdUrg. o Cabrera (MiretS, *El més antic text*, 23, i veg. el facsimil); *VidesR.* (veg. el glosari). *Afoll*; *afollada*; *afolladís*; *afollador*; *afolladura*; *afollat*; *afollatiu*. En el derivat *follador*, la variant sense *a-* està més documentada que en el verb; amb el sentit de 'cup de trepitjar raïm', ja 1024: «cubos et tonnes, *folladors* et portadores», a. 1089 (en el *Cart.* de St. Cugat II, 396); «al Hospital la meitat d'un molí y una cuba, una tonna et un *follador*» a. 1204, MiretS (*TemplH*, 260); Bast-Bass. en donen testimonis de 1024, 1038, 1056, 1012, 1117 (en llur article *cupus*, col. 740-1); «in super dono vobis unum cub et una tonna --- et una calleria et cramascles et *follador*», doc. de Segarra a. 1129 (*RevBibl.* vii, 13); «un cup gran ab sa canal, ab los costats ab posts dalt, entró a mig palm, et lo *follador* és de barres e en lo cap e en lo sòl e en la un costat hi <ha> sengles posts», a. 1373 (MiretS, *TemplH*, 556). Modernament també *folladora*.

Enfollar. *Esfollar*. *Arrefollar* deu ser formació paral·lela al fr. *refouler* 'repellir, fer recular'; d'on el mall. *arrefoll* 'ramblatge': «la partida d'*arrefolls* qu'hem enfflocats a n-els collaboradors de massa sòn», BDLC VI,